

K ORGANIZACI PROTIVÝSADKOVÉ OBRANY

Publikované teoretické vývody spojené s vojenskou doktrínou členských států Varšavské smlouvy bezprostředně napomáhají dalšímu rozvoji operačního umění a taktiky. To je také ovlivněno tím, že některé aktuální otázky platné řády a předpisy neřeší, popřípadě nedávají přesvědčivou odpověď anebo jsou v rozporu s novými normami a reálnými hledisky. Myslím, že obdobná situace dosud přetrvává i v oblasti **protivýsadkové obrany** na taktickém i operačním stupni. Přitom nová operační koncepce a principy pozemního vojska USA „kombinovaného vzdušného a pozemního boje“ podrobně rozpracované v Polním řádu armády USA (FM-100-5) zdůrazňují dosažení vícenásobné převahy, mohutného a překvapivého počátečního úderu a rychlého postupu do hloubky bojové sestavy protivníka, získání a udržení iniciativy, uskutečňování promyšleného a účinného manévru včetně použití **různých druhů vzdušných výsadků** (taktické, operační vzdušné výsadky, vzdušné výsadkové přepady) a **výsadky zvláštního určení** (skupiny speciálních sil, diverzně průzkumné jednotky, neorganické průzkumné diverzní skupiny či oddíly) proti nejdůležitějším uskupením vojsk, týlu a objektům protivníka, jejichž ztráta podstatně zmenší aktivnost a odolnost jeho obrany.

Na podkladě těchto záměrů pravděpodobného nepřítele prakticky u každé mostotřelecké (tankové) divize a vševojskové armády nebyvale narůstá nejen **úloha a místo**, ale i **význam celkové organizace protivýsadkové obrany**, což je ovlivněno zejména komplexními požadavky první obranné operace v počátečním období války k odrazení agrese nepřítele.

V článku chci uvést některé **názory a zevšeobecnit nové pohledy** na otázky organizace protivýsadkové obrany příslušného organizačního stupně a tím přispět nejen ke komplexnějšímu pochopení této problematiky, ale také k prosazení a rozšíření vyozených poznatků do praxe velitelů, štábů a vojsk.

V soudobém obranném boji a operaci se stále více dostávají do popředí požadavky aktivního ničení různých druhů vzdušných výsadků a aeromobilních vojsk nepřítele. Při realizaci tohoto velmi důležitého požadavku lze vycházet z celkové analýzy základních předpokladů, mezi které právem patří:

- význam protivýsadkové obrany,
- úloha a místo protivýsadkové zálohy,
- zásady bojového použití vzdušných výsadků a aeromobilních vojsk nepřítele,
- systém protivýsadkové obrany,
- obsahové zaměření organizace boje,
- plán protivýsadkové obrany.

Rozebereme si obsah těchto základních předpokladů.

Význam protivýsadkové obrany

V důsledku nových doktrinárních požadavků armád NATO dochází k neustálé modernizaci zbraňových systémů, zavádění velkokapacitních přepravních prostředků k zabezpečení aerizace pozemního vojska, podstatnému zvýšení bojových možností vzdušných výsadků různého druhu, které jsou navíc v neustálé bojové pohotovosti na stanovený signál provést vysazení s využitím momentu překvapení.

Za takových podmínek bude protivýsadková obrana trvalou a nedílnou součástí organizace obrany, a to jak na taktickém, tak i operačním stupni a její význam nebývale narůstá.

Soudobá protivýsadková obrana musí být aktivní, mobilní, komplexní s dokonalým systémem palby a zatarasováním.

Aktivnost spočívá v tom, že bude schopna s určitým časovým předstihem zjistit zámysl nepřítele v použití vzdušných výsadků nebo aeromobilních vojsk, ověřování či zjišťování jeho činnosti při soustřeďování ve vyčkávacích prostorech, nakládání a nasedání na letištích (plochách), během přepravy vzduchem na předpokládaných směrech k jednotlivým prostorům vysazení, ale především v jeho ničení již v těchto obdobích.

Mobilnost je dána schopností rychle vykonat manévry co do času a prostoru, různými způsoby po **zemi** s využitím bojové či dopravní techniky, nebo **vzduchem** pomocí dopravních výsadkových vrtulníků, popřípadě i dopravních výsadkových letounů, jakož i **kombinovaně**.

Komplexnost je ovlivněna trvalým požadavkem, aby na systému protivýsadkové obrany se vedle motostřeleckých (tankových) jednotek a útvarů mnohem více podílely i ostatní druhy vojsk a speciálních vojsk, zvláště letectva. Pouze tak je možné vytvořit dokonalý **součinnostní systém palby** (ničení nepřítele během letu při dosažení státní hranice, předního okraje obrany, při vysazování a po něm v taktické či operační hloubce), systém **překážek a zatarasů** (všeho druhu) k za-

bránění manévru nebo odchodu nepřítele po vysazení do jiného prostoru, využit znalostí konfigurace terénu k izolaci prostoru vysazení s prováděním různých léček, přepadů, k vedení boje, jakož i **meteorologických podmínek** k použití dýmu, ke změně podmínek viditelnosti a ztížení potřebné orientace.

Úloha a místo protivýsadkové zálohy

Úloha protivýsadkové zálohy je dána ustanovením Bojového řádu pozemního vojska ČSLA (čl. 12.), kde je v první části zakotveno, že „... **se určuje k ničení vysazených nepřátelských vzdušných výsadků a diverzně průzkumných skupin**“.

Domnívám se, že takto stanovený úkol pro protivýsadkovou zálohu je skutečně velmi náročný a mnohdy i těžko splnitelný. Praxe nám potvrzuje, že největšího úspěchu při ničení vzdušných výsadků nepřítele lze dosáhnout za předpokladu, že jsou ničeny při soustřeďování, nakládání a nasednutí na odletových letištích a během přepravy vzduchem. Nejvíce zranitelný je vzdušný výsadek od okamžiku výskoku, při snášení se na padáku, bezprostředně po seskoku a při shromažďování do doby zaujetí bojové sestavy. Oproti tomu ničení již vysazeného vzdušného výsadku i aeromobilních jednotek nepřítele je ztíženo tím, že nepřítel již zaujal plánovanou bojovou sestavu a k jeho zničení je zapotřebí nejméně **dvou až třinásobné a mnohdy i větší převahy sil a prostředků**.

Současně chci poukázat na skutečnost, že v Bojovém řádu pozemního vojska ČSLA není uvedena problematika, spojená s aeromobilní činností nepřítele a z toho důvodu není ani protivýsadkové záloze stanoven konkrétní úkol z této oblasti.

Místo protivýsadkové zálohy je zvýrazněno v další části citovaného článku, kdy „... **je organizována z motostřeleckých a tankových jednotek působících ve druhém sledu (vševojskové záloze) divize (pluku)**“.

Z toho lze vyvodit, že protivýsadková záloha je nejčastěji vytvářena v síle zesílené **motostřelecké čety, roty až praporu nebo tankové čety až tankového praporu** z pluku druhého sledu případně vševojskové zálohy. Myslím si, že hodnota pro stupeň pluk či divize **neodpovídá soudobým požadavkům a nezabezpečuje** vedení aktivní protivýsadkové obrany za podmínek použití značného počtu vzdušných výsadků a aeromobilních vojsk nepřítele.

Současně místo protivýsadkové zálohy je vymezeno i co do druhu boje, neboť v souladu s čl. 12. Všeob-Ř-1: „**V obraně může bojová sestava zahrnovat také protivýsadkovou zálohu.**“

Domnívám se, že taková citace postrádá současnost, neboť v soudobých podmínkách, s přihlédnutím na skutečné možnosti vzdušných výsadků a aeromobilních vojsk nepřítele, **každá bojová sestava musí zahrnovat nestálý prvek** –

protivýsadkovou zálohu, což v plném rozsahu je platné jak pro **obranu** (obranou operaci), tak i **útok** (střetné sražení).

Jsem si vědom, že na podkladě těchto skutečností, jakož i teoretických zásad vševojskového boje zakotvených v Bojovém řádu pozemního vojska ČSLA, by v některých případech mohl vzniknout subjektivní názor, že k ničení vzdušných výsadků a aeromobilních vojsk nepřítele je vyčleňována pouze protivýsadková záloha.

Myslím si, že by bylo vhodné doplnit čl. 11. Všeob-Ř-1, který pojednává o bojové sestavě divize (pluku) o nový a velmi důležitý úkol spojený se zodpovědností za **ničení vzdušných výsadků a aeromobilních vojsk nepřítele**. Současně k plnění takového úkolu by měla být vyčleněna a neustále připravena **část sil a prostředků bez ohledu na to, zda jde o bojovou sestavu prvního nebo druhého sledu**.

Domnívám se, že zúžení této problematiky pouze na **druhý sled**, který je mimo jiné určen k **plnění dalších úkolů** anebo na **vševojskovou zálohu**, jež je předurčena k vykonávání **nepředvídaných úkolů** v průběhu boje, jakož i úkolů stanovených druhému sledu, není správné.

Zásady bojového použití vzdušných výsadků a aeromobilních vojsk nepřítele

Rozsah bojových úkolů jednotlivých druhů vzdušných výsadků a aeromobilních vojsk nepřítele je jednak uveden v ZI č. 1 (306) a jednak v článku uveřejněném ve VM č. 9/1987 (autoři plk. Ing. Milan Kubička a plk. Ing. Ján Repaský). Přitom způsob použití bude vždy plně závislý na konkrétním druhu vzdušného výsadku a aeromobilních jednotek, cíli a charakteru bojového úkolu, silách vysazených vojsk, hloubkách vysazení, předpokládaných dobách v týlu protivníka, a to samostatně, popřípadě v součinnosti s dalšími druhy vzdušného výsadku a aeromobilními jednotkami, bez, anebo s dodatečným zásobováním většinou vzdušnou cestou.

Soudím, že pořadí bojových úkolů publikovaných v zahraničních předpisech, informacích či v obdobných článcích různého charakteru má určité úskalí, které spočívá v tom, že nepřítel v případě zahájení agrese použije vzdušné výsadky a aeromobilní jednotky nejen s překvapením, ale i ke splnění **nových**, do té doby neznámých či **málo očekávaných** úkolů.

Přitom je možné předpokládat, že **hlavním cílem a úkolem** vzdušných výsadků různého druhu i aeromobilních vojsk bude působit **maximální dezorganizace** v týlu protivníka a tím vytvořit podmínky k naplnění záměrů agrese.

Mezi prvořadě **bojové úkoly můžeme zařadit:**

- oboustranné ovládnutí hraničních přechodů (přístupy, východy) k zabezpečení rychlého proniknutí hlavních sil přes státní hranici,
- ničení velitelských stanovišť pluků, divizí a vševojskové armády s cílem vyřadit spojení s podřízenými stupni a dezorganizovat velení,

- vyhledávat důležité prostředky automatizace velení, spojení, navádění a na podkladě zjištěných parametrů provést jejich následné zničení, případně vyřazení,
- ničení důležitých objektů jaderného zamoření, znepřístupnění prostorů, směrů použitím např. značného rozsahu napalmu.

Kromě toho, maximální pozornost bude věnována vysazení a dosažení předurčených prostorů v týlu protivníka různými způsoby (pěšky, s využitím bojové, dopravní techniky, vrtulníků, letounů i překročením) **organických** a zejména **neorganických** průzkumně diverzních skupin (odřadů). Ve značném rozsahu lze předpokládat použití nepřátelských skupin i menších jednotek oblečených do stejnokrojů armád socialistického tábora, jež budou mít k dispozici jejich zbraně, bojovou či dopravní techniku.

Nelze přehlédnout, že nepřítel k dosažení svých cílů, k vytvoření chaosu, nejistoty, nedůvěry, paniky, zpochybňování správnosti a účelnosti boje, bude používat veškerých prostředků. V této souvislosti je zapotřebí také připomenout, že nepřítel může k tomuto účelu využít i „zapomenutých turistů“ a že ověřuje různé druhy klamných výsadek složených z maket, které mohou být použity k uložení trhavin různého složení a dodatečnému odpálení, zamoření prostoru včetně použití bakteriologických zbraní.

Současně je třeba docenit, že v soudobých podmínkách se podstatně změnily možnosti vysazování osob, např. z výšky pouze 200 m, či dokonce 100 m, nebo při útočném způsobu vysazení bez padáku z vrtulníku při letu 3 až 5 m nad terénem. Podobně bojová technika je vysazována na padácích z výšky kolem 100 m a bez padáků pomocí výtahného zařízení pouze několik metrů nad terénem. Takové způsoby vysazení umožňují rychlé soustředění a uskutečnění manévru do nového prostoru. Je pochopitelné, že tyto normy ovlivňují i výšku letu letounů a výsadek vrtulníků k využití radiolokačního stínu, snížení možnosti zjištění radiolokátory protivzdušné obrany protivníka a dosažení stanoveného prostoru s maximálním překvapením.

Tyto skutečnosti bezprostředně vyžadují nejen reálně přehodnotit možnosti nepřítele, ale také vytvořit optimální podmínky pro organizaci komplexní protivýsadkové obrany od pluku až po vševojskovou armádu.

System protivýsadkové obrany

Pokud jde o realizaci požadavku organizace aktivní a komplexní protivýsadkové obrany, tak je zapotřebí nejdříve vycházet z jednotlivých ustanovení Bojového řádu pozemního vojska ČSLA, kde je stanoven diferencovaný podíl vojskového letectva a jednotlivých druhů vojsk.

Vojskové letectvo – viz čl. 31.: „Ničí pozemní, především však pohyblivé cíle nepřítele na předním okraji a v taktické hloubce, jakož i jeho výsadky.“

Vojsko protivzdušné obrany má v čl. 30. určeno, že: „V jednotném systému protivzdušné obrany plní úkoly ... boje ... **se vzdušnými výsadbky během letu ve všech druzích boje.**“

Vrtulniková jednotka „je určena **k ničení ... a vzdušných výsadek během letu i při jejich vysazování** ...“ (viz čl. 11.). Přitom i další část úkolu jako „... umlčování opěrných bodů a míst velení, zřizování výbušných zátarasů ze vzduchu ...“ se nechá plně aplikovat vůči vzdušným výsadbám a aeromobilním jednotkám nepřítele.

Úderné výsadekové svazky (prostředek velitele frontu) a **úderné výsadekové útvary** (na stupni vševojskové armády) kromě stanovených bojových úkolů podle Všeob-Ř-1, čl. 28., mohou být použity „... **k ničení nepřátelských vzdušných výsadek**“. I v tomto případě není uvedena možnost použití proti aeromobilním jednotkám nepřítele.

Určitý nedostatek přetrvává v tom, že v této oblasti nejsou konkrétně stanoveny úkoly např. pro **raketové vojsko** (ničení vzdušných výsadek a aeromobilních jednotek ve výchozím prostoru pro vysazení), **dělostřelecké, raketometné a minometné jednotky** (jejich ničení při a po vysazení), **ženijní vojsko** (zřizování protivýsadekových zátarasů, nástrah, fugasů, minování), **jednotky REB** (rušení rádiového provozu), **chemické vojsko** (použití zápalných zbraní a podle situace i aerosolu a dýmu).

Jsem toho názoru, že je třeba přehodnotit i dosavadní systém protivýsadekové obrany, který zabezpečuje splnění soudobých a náročných úkolů při ničení různých druhů vzdušného výsadku a aeromobilních jednotek nepřítele.

Nové poznatky svědčí o tom, že aktivní a komplexní protivýsadeková obrana musí **zabezpečovat:**

- vytvoření protivýsadekové zálohy nejen u pluků (divizí) druhého sledu a vševojskové zálohy, ale také u pluků (divizí) prvního sledu, jakož i při obraně samostatného směru,
- předurčení motostřeleckých (tankových, výsadekových) čet, rot i praporů a jejich úměrné posílení prostředky PVO, dělostřelectva, ženijními, chemickými, spojovacími jednotkami, bojovou a dopravní technikou k samostatnému plnění stanovených úkolů,
- samostatné rozmístění vyčleněných jednotek do více prostorů na jednotlivé směry a v blízkosti míst velení,
- vytvoření systému stacionárních a mobilních pozorovatelů (pozorovacích stanovišť) na hlavních směrech, přístupech k protivýsadekové záloze a u vhodných přistávacích ploch,
- vyčlenění a zabezpečení předsunutých ploch vojskového letectva a komunikací k rychlému zásahu,
- rozdělení předpokládaných směrů hlavního úderu (vedlejších) a obranného

pásma (úseku) co do šířky a hloubky na jednotlivé zájmové prostory (sektory) pro pluky (divize) prvního a druhého sledu,

- vymezení prostorů zásahu prostředky nadřízeného velitele (úderné výsadkové jednotky, část zálohy, dopravní výsadkové vrtulníky apod.),

- vytvoření (na jednotlivých stupních velení) součinnostního systému vzájemné informovanosti o použití vzdušných výsadků a aeromobilních jednotek nepřítele co do prostoru, času, síly a vyčlenění sil a prostředků k jejich zničení (izolaci).

Obsahové zaměření organizace boje

Domnívám se, že pokud na jedné straně došlo u vojsk NATO ke změnám v prosazování vzdušné pozemního boje, tak na druhé straně musí dojít k novému přístupu v řešení otázek protivýsadkové obrany včetně obsahového zaměření organizace boje.

Zkušenosti získané z protivýsadkové obrany dokazují, že velitel divize (pluku) je povinen při organizaci boje kromě obvyklých otázek řešit (pochopit) **navíc:**

● při ujasňování úkolu:

- zámysl nadřízeného o způsobu použití letectva, protivýsadkové zálohy, co do hodnoty, prostoru a času,

- vymezení zájmových prostorů na stupni armády (divize, pluku),

- způsob součinnosti s vyčleněnými silami a prostředky do protivýsadkové zálohy na stupni armáda – divize – pluk;

● při hodnocení situace:

- počet hraničních (horských) přechodů na nejpravděpodobnějším směru hlavního (dalšího) úderu nepřítele,

- předpokládaný počet objektů zvláštní důležitosti, na které může být zaměřena činnost nepřítele,

- počet prostorů, vhodných ploch, které umožňují vysazení nepřítele,

- způsob palebného ničení vzdušných výsadků a aeromobilních jednotek nepřítele prostředky protivzdušné obrany, útvary prvního (druhého) sledu, raketového útvaru, dělostřelectvem a jednotkou bojových vrtulníků,

- potřeba jednotek a prostředků do protivýsadkové zálohy (od kterých útvarů),

- složení, úkoly a prostory soustředění protivýsadkové zálohy (záloh),

- možnosti posílení jednotkami druhů vojsk,

- vymezení zájmových prostorů (sektorů),

- prostory (místa, uzly) předurčené k zatarasování (zapálení),

- vliv terénu na organizaci protivýsadkové obrany,

- možnosti použití aerosolů, zápalných zbraní, dýmu (čáry vytváření dýmových clon);

● v zámyslu boje:

- způsob ničení vzdušných výsadků a aeromobilních jednotek nepřítele letec-

tvem (bojovými vrtulníky), vojsky divize (pluku) a vyčleněnými protivýsadkovými zálohami;

● **při rekognoskaci:**

- předpokládané prostory vysazení nepřítele v závislosti na viditelnosti (směry přepravy vzduchem),
- osy přesunu k nim,
- způsob ničení jednotek nepřítele útvary (jednotkami) divize (pluku) a protivýsadkovou zálohou (zálohami),
- prostory (místa) zřizování léček, ženijních a různých zátarasů;
- prostory izolace vzdušného výsadku a aeromobilních jednotek nepřítele;

● **v bojovém rozkazu** (v souladu s Všeob-Ř-1, čl. 376.) protivýsadkové záloze určuje složení, úkoly, hlavní i záložní **prostory soustředění**, zájmové prostory (sektory) v rámci divize (pluků) a jednotlivých protivýsadkových záloh;

● **při organizaci součinnosti:**

- sladí úsilí útvarů (jednotek) prvního sledu, letectva (bojových vrtulníků), raketového útvaru, dělostřelectva, prostředků protivzdušné obrany, útvarů (jednotek) druhých sledů a záloh při ničení vzdušných výsadků a aeromobilních vojsk nepřítele v závislosti na stanovených zájmových prostorech (sektorech).

Zkušenosti potvrzují, že při plnění tohoto úkolu je zapotřebí věnovat problematice protivýsadkové obrany celé období, kde podrobit rozboru několik variant při vysazení různých druhů výsadků a aeromobilních jednotek nepřítele a jejich ničení silami a prostředky divize (pluku) samostatně nebo v součinnosti s nadřízeným.

Vydeme-li z Všeob-Ř-1, čl. 59., kde je uvedeno, že velitel divize stanovuje „...**hlavní otázky součinnosti**...“, tak již zde jsou vytvářeny podmínky pro to, aby velitel divize (pluku) v souladu s konkrétní situací vymezil nejen jednotlivá období, ale také **předpokládané varianty**. Tím vytváří podřízeným reálné podmínky pro dokonalou přípravu, zpracování a uskutečnění organizace součinnosti podle sledovaného záměru.

Plán protivýsadkové obrany

Vycházejí z ustanovení Všeob-Ř-1, čl. 60., který pojednává o rozsahu bojových a jiných dokumentů, zpracovávaných na stupni divize (pluku), pak můžeme položit otázku, **zda zpracovávat další plán**, a to **Plán protivýsadkové obrany** a na jakém stupni?

Domnívám se, že soudobá problematika aktivní a komplexní protivýsadkové obrany si přímo vynucuje, aby na stupni vševojskové armády a motostřelecké (tankové) divize se zpracovával nový a velmi potřebný bojový dokument – Plán proti-

výsadkové obrany. V tomto plánu se sladí činnost podřízených i nadřízených, co do cíle, bojového úkolu, sil a prostředků, jednotlivých prostorů a času.

Předpokládám, že plán je možné zpracovávat graficky na mapě a k němu je podle potřeby přiložena textová část. Obsahové zaměření na stupni vševojskové armády (divize) zabezpečí potřebnou diferenciaci a vyloučí zbytečnou duplicitu jednotlivých údajů nejen mezi sebou, ale i s ostatními bojovými dokumenty.

V důsledku aktuálnosti těchto plánů chci v dalším článku zevšeobecnit jejich varianty, včetně obsahového zaměření, jakož i poznatky z tvorby plánů při VŠC.

V článku jsem řešil problematiku, jež vyplývá z vypracované vojenské doktríny členských států Varšavské smlouvy a současně jsem chtěl přispět do diskuse, která probíhá na stránkách našeho časopisu.